

**Przemówienie Pani Prezydent dr Gordany Siljanovskiej-Davkovej przed pomnikiem
macedońskich Żydów w Miejscu Pamięci „Treblinka”**

10 marca 2026 r.

Szanowni Państwo,

Naszym narodowym i ludzkim obowiązkiem jest być tu dzisiaj, w tym tragicznym miejscu, w obliczu jutrzejszego Dnia Pamięci o Holokauście macedońskich Żydów.

11 marca 1943 r. z rozkazu ówczesnego faszystowskiego bułgarskiego rządu okupacyjnego przemocą wyłapano Żydów z okupowanej Macedonii, załadowano ich do wagonów towarowych i deportowano tutaj, do nazistowskiego obozu zagłady „Treblinka” w okupowanej Polsce.

Jedynym celem „Treblinka” było zgładzenie jak największej liczby ludzi w jak najkrótszym czasie, niczym na fabrycznej taśmie montażowej, nawet 2 000 osób naraz. Czy normalny ludzki umysł może w ciągu zaledwie 13 miesięcy, od lipca 1942 r. do sierpnia 1943 r., spowodować śmierć około 900 000 osób, Żydów? Wśród zabitych było 7144 macedońskich Żydów, co stanowi aż 98% całej macedońskiej populacji żydowskiej i jedną trzecią wszystkich ofiar II wojny światowej w Macedonii. Jak ogromne są to straty ludzkie, ilu ludzi żyłoby dzisiaj, gdyby narodziły się ich kolejne pokolenia?

Ta tragedia jest dla nas tym większa i bardziej bolesna, ponieważ wiadomo, że antysemityzm nigdy nie był cechą charakterystyczną dla Macedonii, nigdy nie były tam akceptowane jego przejawy. Mamy wielowiekową tradycję szacunku dla różnorodności. Sam fakt, że macedońscy Żydzi, którzy uniknęli deportacji, natychmiast włączyli się w narodowowyzwoleńczą i antyfaszystowską walkę narodu macedońskiego, jest dowodem naszego współistnienia. Nieliczni Żydzi, którzy uniknęli deportacji, ich spadkobiercy, a także obecni tutaj krewni ocalałych, którzy z dumą reprezentują niewielką, ale dla nas niezwykle ważną macedońską społeczność żydowską, dają o tym świadectwo.

Ponad 80 lat później wciąż zadajemy sobie pytanie: jak mogło dojść do zła Holocaustu? Jak powstała otchłania moralnej próżni, w której zniknęły umysł, rozum, sumienie i człowieczeństwo? Dlaczego śmiertelny wirus antysemityzmu rozprzestrzenił się za sprawą wypaczonej ideologii faszystowskiej i nazistowskiej? Czy człowiek może odczłowieczyć się do tego stopnia, by opracować i wdrożyć zindustrializowany proces zabijania?

Stojąc nad tą otchłanią zła, wierzymy i obiecujemy, że nie dopuścimy do historycznego rewizjonizmu i zafałszowania prawdy o Holokauście Żydów macedońskich. W końcu to nie przypadek, że w Skopje mamy Fundację Holocaustu Żydów Macedońskich, która sprawuje pieczę nad trzema urnami z prochami z Treblinka.

Powtarzam, obiecujemy, że nie pozwolimy nigdy i nikomu wymazać z naszej pamięci ofiar Holocaustu!

Dziękuję Państwu.